

УДК 005.52:658.1:332.834.4

*О. В. Марценюк-Розаронова,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет*
*А. В. Бондар,
магістр, кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет*

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.22.61

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ТА МЕХАНІЗМУ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

O. Martsenyuk-Rozaronova,
Candidate of economic sciences, associate professor of department of finances, banking and insurance,
Vinnytsia national agrarian University
A. Bondar,
Master, department of finances, banking and insurance, Vinnytsia national agrarian University

ANALYSIS OF THE FINANCIAL POTENTIAL OF THE INSURANCE COMPANY AND THE MECHANISM OF ITS FORMATION

У статті подано характеристику фінансового стану страхових послуг на ринку України. Проведено структурний та кон'юнктурний аналіз страхового ринку в динаміці та основних страхових послуг. Обґрунтовано причини необхідності формування фінансового потенціалу страхової компанії.

Для заснування страхової компанії, як і будь-якої іншої, потрібно створити власний капітал, який у процесі діяльності поповнюється за рахунок різних джерел.

У роботі досліджено напрями вдосконалення фінансового потенціалу страхової компанії та перспективи його розвитку.

Фінансовий потенціал страхової компанії — це фінансові ресурси, що знаходяться в господарському обігу і використовуються для проведення страхових операцій і здійснення інвестиційної діяльності.

Капітал страховика є основою його діяльності й сукупності фінансових ресурсів: власних, залучених чи позичених, які перебувають у розпорядженні страховика і використовуються для забезпечення його діяльності та отримання прибутку.

Характерною рисою розвитку страхового ринку є зростання капіталу, нагромадженого страховими компаніями, який і перетворює компанії розвинених країн у потужних інституційних інвесторів. Здійснюючи страхові послуги, страхові організації опосередковують рух фінансових

ресурсів на ринку. Значний вплив на фінансовий потенціал страхових компаній здійснюють страхові премії, які надходять від клієнтів. За рахунок фінансових ресурсів страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати власний фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг.

Страхові компанії як інституційні інвестори є органічною складовою фінансової системи країни. Їх діяльність щодо акумулювання і подальшого перерозподілу значних грошових коштів визначає склад і структуру капіталу страховика.

Кругообіг коштів страхової компанії охоплює страхові та інвестиційні операції і визначає кошти, що знаходяться в обігу як фінансовий потенціал страховика.

The article describes the financial state of insurance services in the Ukrainian market. Structural and market analysis of the insurance market in dynamics and basic insurance services was conducted. The reasons of necessity of formation of financial potential of the insurance company are grounded.

To establish an insurance company, as well as any other, you need to create equity, which in the process of activity is replenished at the expense of different sources.

In the work the directions of perfection of financial potential of the insurance company and prospects of its development are investigated.

The financial potential of an insurance company is the financial resources that are in economic circulation and used to carry out insurance operations and investment activities.

The insurer's capital is the basis of its activity and aggregate of financial resources: own, borrowed or borrowed, which are at the disposal of the insurer and are used to ensure its activity and profit.

A characteristic feature of the development of the insurance market is the growth of capital accumulated by insurance companies, which transforms companies of developed countries into powerful institutional investors. Insuring insurance services, insurance organizations mediate the movement of financial resources in the market. Significant influence on the financial potential of insurance companies carries insurance premiums from customers. At the expense of financial resources, the insurer fulfills its obligations to policyholders, may stabilize its financial position, reduce inflationary pressures, offer less profitable types of insurance services on the insurance market.

Insurance companies as institutional investors are an integral part of the country's financial system. Their activities in relation to the accumulation and subsequent redistribution of significant funds determine the composition and structure of the insurer's capital.

Circulation of the funds of an insurance company covers insurance and investment operations and determines the funds in circulation as the financial potential of the insurer.

Ключові слова: страхова послуга, перестрахування, страхові премії, страхові платежі, капітал, статутний капітал.

Key words: insurance service, reinsurance, insurance premiums, insurance payments, capital, authorized capital.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Кризові явища у фінансовому і реальному секторах економіки виявили багато проблем, які пов'язані з підтриманням підприємствами фінансової стійкості та набуття ними фінансової надійності. Особливо гостро це питання постає перед фінансовими посередниками, які залучають значні фінансові ресурси на довгострокових засадах або, як страховики з ризикових видів страхування, формують страхові резерви з узяттям на себе відповідних зобов'язань. Страхові компанії як специфічні підприємства створюються задля отримання прибутку, та водночас предметом їх першочергової діяльності є надання страхового захисту, і вони мають бути фінансово

забезпечені для його втілення. Досягнення такого завдання є можливим за умови відповідної організації управління і формування ресурсним потенціалом та, загалом, організації фінансової діяльності страховика [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Страховий ринок є складовою фінансового ринку, що представляє особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність всіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-кон-

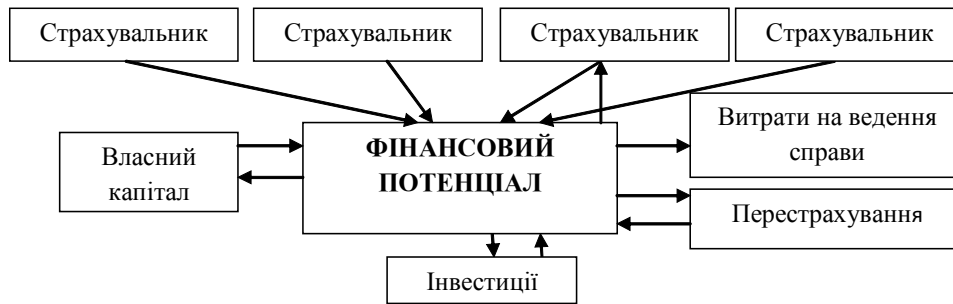

Рис. 1. Механізм формування фінансового потенціалу страховика

Джерело: [6].

сультацийних та інших відносин, що обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах її надання [1].

Проблемам формування та розвитку страхування та страхового ринку в Україні присвячено ряд наукових праць, зокрема таких відомих науковців: Базилевича В.Д. [1], Кнейслера О.В. [3], Марценюк-Розарьонова О.В. [4], Ткаченко Н.В [6].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий потенціал страхової компанії — це фінансові ресурси, що знаходяться в господарському обігу і використовуються для проведення страхових операцій і здійснення інвестиційної діяльності.

Механізм формування і використання капіталу страхової компанії наведено на рисунку 1.

Проведення страхових операцій передбачає акумулювання страхових премій шляхом внесків кожним учасником страхового фонду, що супроводжується

фактами виконання зобов'язань страховика з виплатою обумовленого страхового відшкодування лише деяким з них. Погашення витрат страхової компанії на ведення справи дає змогу визначити прибуток страховальника.

Прийняття на себе великих ризиків ставить страхову компанію в несприятливі умови щодо платоспроможності. В цьому разі використовується механізм перестраховування, тобто залучається інша страхова компанія з виплатою їй перестраховальної премії. При цьому в договорі перестраховування можуть бути передбачені зворотні суми у вигляді комісійної винагороди і тантьєми страховику, а також з метою гарантування виконань зобов'язань перестраховиком на його ім'я створюється депозитний рахунок, куди й вноситься премія перестраховування під певні відсотки, передбачені договором.

Тим самим прямиий страховик отримує додаткові інвестиційні ресурси і дохід. Характер відносин з формування депо премій залежить від форми і умов договору перестраховування.

Рис. 2. Склад капіталу страхової компанії

Джерело: [6].

Таблиця 1. Концентрація страхового ринку за 2017 рік

Перші (Тор)	страхування «Life»		страхування «non-Life»		
	Надходження премій (млн грн)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн грн)	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховальників
Тор 3	1586,6	54,5	8641,5	21,3	2
Тор 10	2794,7	95,9	17751,9	43,8	4
Тор 20	2911,0	99,9	25501,6	62,9	9
Тор 50	2913,7	100,0	35651,4	88,0	13
Тор 100	X	X	39547,9	97,6	16
Тор 200	X	X	40318,0	99,5	17
Всього по ринку	2913,7	100,0	40518,1	100,0	28

Джерело: розроблено автором на основі [2].

Якщо в період створення страхової компанії її базовим елементом є власний капітал, то другим джерелом у формуванні її фінансового потенціалу є інвестиційна діяльність, яка забезпечує певний дохід [4].

Беручи до уваги вагомі здобутки науковців, зазначимо, що проблема створення фінансового забезпечення розвитку страховиків є недостатньо вивченою та потребує подальших розробок. Недостатньо комплексних досліджень, спрямованих на розроблення рекомендацій з визначення фінансового потенціалу, та, на цій основі, розробки керуючих дій, які сприятимуть розвитку та підвищенню конкурентоспроможності страховиків на внутрішньому і зовнішньому ринках. Дискусійними є питання оцінки фінансової стійкості страховиків, недостатньо розробленими є підходи до прогнозування розвитку.

Капітал страховика є основою його діяльності й сукупності фінансових ресурсів: власних, залучених чи позичених, які перебувають у розпорядженні страховика і використовуються для забезпечення його діяльності та отримання прибутку.

Характерною рисою розвитку страхового ринку є зростання капіталу, нагромадженого страховими компаніями, який і перетворює компанії розвинених країн у потужних інституційних інвесторів. Здійснюючи страхові послуги, страхові організації опосередковують рух фінансових ресурсів на ринку. Значний вплив на фінансовий потенціал страхових компаній здійснюють страхові премії, які надходять від клієнтів [6].

Капітал страхової компанії є фінансовою основою розвитку і вміщує в собі такі елементи: статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток. Джерела формування капіталу страхової компанії наведено на рисунку 2.

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 2017 рік, становили 43 431,8 млн грн., з яких:

- 15 555,6 млн грн (35,8%), що надійшли від фізичних осіб;
- 27 876,2 млн грн (64,2%), що надійшли від юридичних осіб.

За 2016 рік загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками, становила 35 170,3 млн грн, з яких:

- 13 220,0 млн грн (37,6%), що надійшли від фізичних осіб;
- 21 950,3 млн грн (62,4%), що надійшли від юридичних осіб.

За 12 місяців 2017 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 40 518,1 млн грн (або 93,3% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя — 2 913,7 млн грн (або 6,7% від загальної суми страхових премій).

Чисті страхові премії за 2017 рік становили 28 494,4 млн грн, що становить 65,6% від валових страхових премій.

Чисті страхові премії збільшилися на 7,7% порівняно з 2016 роком, та на 27,5% порівняно з 2015 роком.

Концентрація страхового ринку за надходженнями валових страхових премій станом на 31.12.2017 р. представлена в таблиці 1.

Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій — 99,5% — акумулюють 150 СК "non-Life" (57,5% всіх СК "non-Life") та 99,9% — 20 СК "Life" (60,6% всіх СК "Life").

Одним з етапів, які передують розробці заходів зі створення фінансового забезпечення функціонування страховиків є визначення розміру їх фінансового потенціалу. Саме від наявного фінансового потенціалу багато у чому залежить фінансування програм розвитку діяльності, формування стійкої ринкової позиції, можливість фінансування розробки і впровадження нових страхових продуктів [4].

Забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості та платоспроможності не завжди відповідає цілям власників, основи економічний інтерес яких полягає у зростанні прибутку і збільшенні ринкової вартості страхової компанії. Звідси зрозуміла необхідність відчутної присутності держави на страховому ринку в особі органу нагляду за страховою діяльністю. Держава виступає у ролі соціального гаранта, що пильнує забезпечення інтересів страхувальників, які є найбільш вразливими суб'єктами фінансових відносин у цій сфері і тому потребують відповідного захисту з боку держави, адже при неплатоспроможності страхової організації потерпає саме страхувальник: він втрачає страховий захист і внесені суми премій.

На відміну від інших видів бізнесу, точна оцінка майбутніх витрат страховика на страхові виплати неможлива в принципі, оскільки йдеться про можливі, ймовірні події, які хоча й відбувалися в минулому, але кожен раз по-іншому і зі своїми індивідуальними, неповторними наслідками.

Прогнозування фінансових наслідків цих подій (сумарних витрат на страхові виплати) на планований період страхової діяльності ґрунтується на вивченні аналогічних подій, які трапилися в минулому.

Таке прогнозування здійснюється із застосуванням методів математичної статистики і неминує містити неточності, як методичні (обробка середніх величин та оцінка коливань випадкових величин щодо їх середнього значення), такі фактичні, пов'язані з неповною відповідністю аналізованого статистичного матеріалу і прийнятих в страхування ризиків.

У результаті страховий менеджмент, як загальний, так і фінансовий, змушений мати справу з ризиком нестачі зібраної страхової премії та сформованого страхового фонду на майбутні виплати за укладеними договорами страхування, тобто з ризиком неплатоспроможності. Цей ризик є специфічним для страхового бізнесу. З урахуванням цієї специфіки фінансовий менеджмент у страховому бізнесі можна визначити як управління залученими і власними фінансами для досягнення стратегічної мети бізнесу при дотриманні нормативних вимог до фінансової стійкості страхової компанії [6].

Оцінку фінансової діяльності страховика можливо здійснювати різними методами. Це як методики, що рекомендовані національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, так й значна кількість методик, що пропонуються у наукових дослідженнях.

Узагальнення методологічних підходів до оцінки фінансового стану і фінансового розвитку страхових компаній призвели до висновку про необхідність застосування комплексного показника фінансового потенціалу розвитку FDP [3], який може бути індикатором при прийнятті фінансових рішень щодо формування фінансового забезпечення страхової діяльності.

Показник FDP відображає зміни надходжень страхових внесків, інвестиційного доходу, страхових резервів, статутного капіталу та інших фінансових ресурсів. Динаміка показника фінансового потенціалу розвитку FDP характеризує як процес накопичення, так і активність компанії на ринку, тобто процес використання накопичених фінансових ресурсів.

Страховики, які за оцінкою показника фінансового потенціалу розвитку FDP характеризуються його неінтенсивним використанням, повинні здійснювати своєчасний пошук додаткових джерел фінансового забезпечення. Це можливе за рахунок залученого капіталу шляхом акціонування, запровадження дієвої політики страхової та інвестиційної діяльності для створення перспективних умов розвитку.

Позитивне значення показника FDP вказує, що впроваджені дії мають економічний ефект та сприяють розвитку страхової діяльності. Також запропонований показник оцінки фінансового потенціалу розвитку дозволяє оцінити чинники, які впливають на формування фінансового забезпечення.

ВИСНОВКИ

Отже, найбільш важливою складовою ресурсного потенціалу страховика виступає його фінансовий потенціал — сукупність грошових коштів та надходжень, які є в розпорядженні підприємства для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат на відтворення підприємства та стимулювання працівників. А фінансові ресурси страхової організації, як елемент її потенціалу — це сукупність тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу у страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної, фінансової діяльності.

Страхова організація володіє певними фінансовими ресурсами, інвестування яких є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок фінансових ресурсів страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати власний фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг.

Література:

1. Базилевич В.Д. Страхування / В.Д. Базилевич та ін. — К.: Знання. — 2008. — 1019 с.
2. Кнейслер О.В. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній / О.В. Кнейслер // Схід. — 2015. — № 5. — С. 55—59.
3. Марценюк — Розарьонова О.В. Особливість і стан розвитку страхового ринку України / О.В. Марценюк-Розарьонова // Економічні науки. — 2014. — № 7. — С. 48—50.
4. Офіційний сайт "Фориншурер" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forinsurer.com>
5. Про страхування: Закон України від 04.10.2001 № 2745-III (із змінами і доповненнями).
6. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика : монографія / Н.В. Ткаченко; Нац. банк України, Ун-т банків. справи. — Черкаси: "Черкаський ЦНТЕІ", 2009. — 570 с.

References:

1. Bazylevych, V.D. (2008), *Strakhuvannia* [Insurance], Znannia, Kyiv, Ukraine.
  2. Knysler O.V. (2015) "Formation of a financial management system for insurance companies", *Skhid*, vol. 5, pp. 55—59.
  3. Martseniuk-Rozar'onova, O.V. (2014), "Feature and state of development of the insurance market of Ukraine", *Ekonomichni nauky*, vol. 7, pp. 48—50.
  4. Forinshurer, available at: <https://forinsurer.com>, (Accessed 07 October 2018).
  5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), *The Law of Ukraine "On Insurance"*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (Accessed 01 January 2017).
  6. Tkachenko N.V. (2009), *Zabezpechennia finansovoi stijkosti strakhovykh kompanij: teoriia, metodolohiia ta praktyka* [Ensuring financial stability of insurance companies: theory, methodology and practice], Cherkas'kyj TsNTEI, Cherkasy, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 10.10.2018 р.*